

**Чернігівська міська
молодіжна громадська організація
„МОЛОДЬ – XXI СТОЛІТТЯ”**

**Права жінок та практичні шляхи їх
провадження. Методика
організації та проведення
публічних слухань**

Чернігів 2006

Інформація про проект «Про Рівні Права та Можливості» та організацію

Інформація щодо проекту «Про Рівні Права та Можливості»

Загальною метою проекту є мобілізація громадського потенціалу жінок з метою впливу на політичне життя та участь в роботі органів місцевого самоврядування шляхом розширення професійної обізнаності та зміцнення навичок її застосування.

Проект сфокусовано на підвищення розуміння жінок-лідерів та активістів проблем про: права жінок та практичні аспекти їх реалізації засновані на базі українського законодавства; ефективне планування компаній та політичний менеджмент на місцевому рівні; ефективні методи лобіювання громадських інтересів на місцевому рівні; вдалий досвід та найкращі приклади участі жінок в виборчих компаніях, громадському секторі.

Інформація щодо організації ЧММГО «Молодь – XXI століття»

Чернігівська міська молодіжна громадська організація «Молодь – XXI століття» (М21) була створена та офіційно зареєстрована 18 листопада 1998 року.

Місією організації є сприяння залученню молоді до участі у становленні в Україні відкритого громадянського суспільства шляхом розвитку неурядових організацій та підтримці громадських ініціатив.

Напрями діяльності:

- Розвиток НДО та посилення ролі „третього сектору” у процесі прийняття рішень на місцевому рівні;
- створення ефективної системи лобіювання інтересів територіальної громади в м. Чернігові – організація та проведення громадських слухань, вироблення рекомендацій громадськості по питаннях, які розглядаються на сесіях місцевих рад із залученням представників НДО, депутатів місцевих рад, органів місцевого самоврядування та громадських активістів;
- сприяння розвитку молодіжного та студентського самоврядування в місті як консультативно-дорадчого органу для впливу на реалізацію державної молодіжної політики;
- ЗМІ для громадських організацій – поширення інформації про діяльність громадських організацій в місцевих ЗМІ.

Протягом останніх шести років М21 здійснила 16 проектів. У здійснених організацією численних заходах для представників громадських організацій, політичних партій, організацій на захист інтересів жінок, студентських спілок та органів місцевого та обласного самоврядування було залучено 11 864 осіб.

Права жінок та практичні шляхи їх провадження

В Україні створено юридичний механізм забезпечення рівності чоловіків та жінок. Конституція України у статті 24 закріпила рівність прав чоловіка та жінки і встановила систему гарантій, що забезпечують таку рівність. До них належать: надання жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальні заходи щодо охорони праці і здоров'я жінок; встановлення постійних пільг; створення умов, які дають жінкам змогу поєднувати працю з материнством; правовий захист, матеріальна і моральна

підтримка материнства і дитинства. Основні права жінки і чоловіка в Україні сформульовані також і в розділі другому Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Заборона дискримінації за ознакою статі встановлена у Кодексі законів про працю, в Законі України «Про зайнятість населення», «Про оплату праці» та інших Законах України.

В останні роки в Україні значно посилено увагу до тендерних питань, хоча основний ухил все ж таки робиться на захист жінки. Верховною Радою України прийнято Декларацію про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок (1999 рік), прийнято Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (в ред. від 22 березня 2001 року), котрим встановлено право на державну соціальну допомогу особам, які не застраховані у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування; Президентом України прийнято Указ «Про підвищення соціального статусу жінок в Україні» (2001 рік); Кабінетом Міністрів України прийнято постанови: «Про програму щодо посилення охорони материнства та дитинства» (1998 рік), «Про програму запобігання торгівлі жінками та дітьми» (1999 рік), «Про національний план дій щодо поліпшення становища жінок та сприяння впровадженню гендерної рівності в суспільстві на 2001-2005 роки» (2001 рік).

Також існує ряд відповідних міжнародних актів. Так, у Преамбулі Статуту ООН держави-члени підтверджують «віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особи, в рівноправність чоловіків і жінок і в рівність прав великих і малих націй...». У ст. 1, яка визначає цілі ООН, йдеться про співробітництво «в заохоченні та розвитку поваги до прав людини і основних свобод для всіх незалежно від раси, статі, мови і релігії».

До кола міжнародних антидискримінаційних документів належить також низка актів Міжнародної організації праці. Це, перш за все, Конвенція № 100 про рівне винагородження чоловіків та жінок за рівноцінну працю 1951 р., Конвенція № 103 про охорону материнства (переглянута) 1952 р., Конвенція № 111 про дискримінацію в галузі праці та занять 1958 р., Конвенція № 156 про рівне ставлення й рівні можливості для працівників чоловіків і жінок: працівників із сімейними обов'язками 1981 р., а також Декларація з основних принципів і прав у світі праці, прийнята у 1998 р.

У Європі питанню забезпечення рівноправності жінок і чоловіків також приділено неабияку увагу. Це пов'язано з особливостями інтеграційних процесів у Європі. Не залишилась поза увагою Євросоюзу проблема пропорційної участі жінок та чоловіків у процесі прийняття рішень. Для її врегулювання у середині 90-х років було прийнято два документи: Резолюція Ради від 27 березня 1995 р. про збалансовану участь чоловіків і жінок у прийнятті рішень, а також Рекомендація Ради 96/694/ЄС від 2 грудня 1996 р. про збалансовану участь чоловіків і жінок у прийнятті рішень. Існує ряд інших документів та міжнародних стандартів щодо практичного втілення прав та свобод жінок всього світу.

Зважаючи на неодноразові заяви Президента В.Ющенка про незворотність в нашій державі демократичних перетворень, панування фундаментальних принципів захисту прав людини та верховенства права, а також про стратегічну зовнішньополітичну мету – набуття членства в ЄС, перед Україною зараз стоїть завдання не тільки дотримуватись взятих на себе міжнародних зобов'язань, а й активно імплементувати положення європейського права у національне законодавство.

В цьому сенсі європейський досвід гендерних перетворень у політико-правовій системі і в суспільстві в цілому є для України просто неоціненним.

Аналітичні дані: гендерна специфіка виборів, виборчих списків

Під час виборів 2002 року до парламенту балотувалося 1339 жінок (це з урахуванням статистичних даних по мажоритарних округах) проти 5507 чоловіків. Сьогодні представники чоловічої статі знову переважають чисельно, складаючи понад 80% учасників виборчих змагань і залишаючи жінкам 19,4% місць. Причому окремо слід сказати про ті місця, які дістаються українським жінкам у виборчих списках. Наприклад, у списку КПУ 2 жінки входять у першу десятку, серед перших 100 осіб списку виборчого блоку "Наша Україна" можна нарахувати лише 7 жінок, так само 7 жінок налічується в першій сотні виборчого списку БЮТу. Цей перелік можна продовжувати, але схоже, що наступний парламент може бути ще дальшим від "гендерної рівності", ніж нинішній. Відзначимо, що представництво жінок у вищому законодавчому органі країни поступально зменшується від виборів до виборів. За цього спостерігається цікава ситуація, яка може пояснити невисокий рівень залучення українських жінок до парламентської діяльності. Річ у тім, що сьогодні політика і великий бізнес в Україні мають взаємну конвертованість. "Жінки у світі звичайно досить широко представлені і в малому, і в середньому бізнесі. У великому їх практично немає. А велика політика в Україні - це той самий бізнес", - вказувала колись Лариса Кобелянська, керівник Програми рівних можливостей ПРООН ("День", 14 січня 2004 р.).

Історія українського парламентаризму в гендерній площині має свої виразні особливості. Зокрема, за радянських часів (в 1980–1985 роках) частка парламентарів жіночої статі загалом становила 36%. Під час виборів до ВР УРСР враховувалася своєрідна негласна жіноча квота, хоча так само офіційно негласно існувала й чоловіча квота, яка дорівнювала приблизно 70%. Спікером ВР УРСР була Валентина Шевченко. Гендерна ситуація змінилась на гірше в 1990 році, коли жінок у вітчизняному парламенті виявилось лише 3%. Їх частка у ВР зросла за результатами парламентських виборів 1994 року до 5,7%. Прогрес спостерігався і після оголошення результатів виборів–1998 – в парламент було обрано 8,1% жінок. Утім, останні парламентські вибори повернули гендерну ситуацію до початку 90-х: до ВР четвертого скликання пройшли лише 5,1% депутаток. В цьому контексті ми наближаємося не до практики країн Євросоюзу, де приблизно 30% парламентарів становлять жінки, але до пострадянських країн. Наприклад, у Киргизстані депутатів-жінок приблизно 5%, а, для порівняння, у Великобританії жінки складають п'яту частину парламенту.

Отже, зважаючи на статистичні дані, ми можемо припустити, що в наступному парламенті буде вдосталь бізнесменів, вистачатиме й професійних депутатів, але за цього бракуватиме жінок. Парламент може бути освіченим, адже вищу освіту мають 7012 претендентів, тобто 90% від тих, хто балотується. Щоправда, далеко не всі з них економісти та юристи – переважають усе ж такі представники інженерних професій (22,84%). До того ж 1887 з усіх тих осіб, що балотуються, вже мали досвід праці в парламенті і радах. Однак із більш ніж семи тисяч кандидатів буде лише 450 тих, хто отримає приз - місце в парламенті.

Поки що зростання кількості партій, які беруть участь у виборах, ставить питання про якість відповідних утворень, наявність розгалужених партійних структур у регіонах (причому реальних, а не віртуальних), а насамперед про

якість їх пропозицій і наявність чітко виписаних та артикульованих програм як таких. До речі, останнє питання завжди ставало притчею во язицех під час виборчих перегонів, адже українські вибори традиційно є перегонами, в яких змагаються не програми, але персоналії та бренди. Схоже, що вибори 2006 року не стануть винятком із цього усталеного правила, адже сьогодні політики, які беруть участь у гонці, говорять здебільшого зовсім не про політику в сенсі формування стратегій та пошуку відповідей на нагальні питання, але про вади своїх конкурентів. Отож, знову ж таки, спостерігаються апеляції до тих чи інших політичних акторів та індивідуальне протиборство і конкуренція. В нинішньому так званому політичному дискурсі йдеться не про програмні кроки, але про осіб, їх погану чи добру поведінку, їхню порядність чи непорядність тощо. Таким чином, виборча боротьба 2006 року поки що зводиться на рівень протистояння персоналій.

Методика організації та проведення публічних слухань

Територіальна громада – джерело місцевого самоврядування.

Територіальна громада через процедури виборів формує органи місцевого самоврядування - раду та органи самоорганізації населення за місцем проживання, обирає міського, селищного, сільського голову. Територіальна громада через місцевий референдум може ухвалювати місцеві нормативні акти, а також достроково припинити повноваження міської ради та міського, селищного, сільського голови. Це надзвичайно сильна зброя.

Територіальна громада наділена правом на контроль. Одним із важливих елементів такого контролю є громадські слухання, гарантовані статтю 13 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні»: відповідно до статті громадські слухання мають форму зустрічей громади (виборців) з депутатами місцевої ради та окремими посадовими особами органів місцевого самоврядування.

Проте законодавець залишив на розсуд місцевої ради визначення переліку посадових осіб, котрі зобов'язані брати участь у громадських слуханнях, а також вирішення інших, не менш важливих для реалізації цього права, питань: Хто ініціює і хто провадить слухання?

Які питання підлягають обов'язковому обговоренню на слуханнях?

У який спосіб відбуваються обговорення?

Чи приймаються рішення під час провадження слухань?

Як оформлюються результати громадських слухань, як вони розглядаються органами і посадовими особами місцевого самоврядування?

Щоб відповісти на ці питання, щоб громадські слухання справді стали важливим інструментом співпраці територіальної громади і влади, потрібен нормативний акт – Положення про громадські слухання. Це Положення може бути окремим розділом Статуту міста. В ньому визначаються основні підходи до регламентації такої форми залучення громадськості до управління справами міста, як громадські слухання. Необхідність проведення громадських слухань найчастіше виникає, якщо:

- рішення, що його готує місцева влада, непопулярне і може викликати соціальну напругу;
- питання / проект має кілька альтернативних рішень;
- питання досить складне й нема очевидних рішень;
- існує певне протистояння між органами влади та деякою групою територіальної громади;

Громадські слухання виносять рішення рекомендаційного характеру для ради й не повинні служити засобом вирішення політичних питань.

На відміну від місцевих ініціатив, де місцева влада повинна реагувати на подібну ініціативу прийняттям відповідних рішень, правові наслідки громадських слухань полягають у тому, що рада повинна розглянути на пленарному засіданні висновки і пропозиції слухань, однак прийняття якогось рішення по суті не є обов'язковим.

Якщо проблема носить локальний характер, але для її вирішення потрібне зусилля органу влади, на рівні міської влади встановлюються градації за територіальною ознакою з відповідними порогоми для ініціації слухань.

Хоча в більшості випадків ініціатива проведення громадських слухань належить владі, необхідність отримання свіжих ідей вимагає паритетної участі влади та громадськості. Щоб запобігти придушенню ініціативи громадськості, підготовчу роботу координують з боку ради, а не її виконавчих органів.

Як і у випадках зі зборами громадян за місцем проживання, Положення має містити обмеження, що не дозволяють зловживати громадськими слуханнями у вузько корисних цілях. Це стосується, насамперед, частоти провадження слухань з одного й того ж питання. Слід уникати винесення на громадські слухання питань, що носять відверто політичний характер, надто коли вирішення цих питань перебуває в компетенції центральних органів влади. Законодавство передбачає провадити громадські слухання не рідше одного разу на рік. Оскільки найістотнішим для всіх територіальних громад є питання місцевих фінансів, місцевого бюджету, варто передбачити: громадські слухання з цих питань повинні провадитися в обов'язковому порядку. При цьому слід планувати в бюджеті відповідні видатки, якщо вони суттєві.

P.S. Законодавством передбачається проведення громадських слухань, але не визначається чітко, хто саме має бути ініціатором проведення громадських слухань.

Запрошуємо до співпраці!

Якщо у Вас виникли питання стосовно проекту, цього видання звертайтеся за адресою:

**Чернігівська міська молодіжна громадська організація
„МОЛОДЬ – XXI СТОЛІТТЯ”
Україна 14031, м. Чернігів, вул. Любченко, 3
e-mail: yxic98@yahoo.com**

Видання здійснено за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні (проект конкурсу «Участь жінок у громадсько-політичному житті») в рамках проекту «За Рівні Права та Можливості»

